

K ŠEDESÁTINÁM JIŘÍHO CETLA

Dne 31. prosince 1985 se dožívá šedesáti let docent PhDr. Jiří Cetl, CSc., vedoucí katedry marxisticko-leninské filozofie filozofické fakulty University J. E. Purkyně a vedoucí redaktor filozofické řady Sborníku prací fil. fak. Brněnské univerzity.

Jiří Cetl se narodil v Brně, v učitelské rodině. Po maturitě na reálném gymnáziu v Brně-Husovicích v roce 1944 byl totálně nasazen jako dělník v průmyslovém podniku. Od roku 1945 studoval na brněnské filozofické fakultě filozofii a češtinu; v únoru 1950 byl promován na základě disertace Čistě umění a tendence. Cetlovo téma rigorózní práce a jeho počáteční zaměření na estetiku ovlivnil profesor Mirko Novák, který tehdy vedl katedru filozofie a který si Jiřího Cetla zvolil za svého asistenta. Vyhraněný smysl pro estetiku i estetično zůstal Cetlovi ovšem i v době, kdy se jeho pozornost soustředila na filozofii a její dějiny; projevoval se jak v jeho zájmu o umění (v němž nacházel i svébytný a nenahraditelný „informační zdroj“ pro filozofii), tak např. v jeho důrazu na literární formu odborných prací. Na utváření světonázorových postojů Jiřího Cetla se podílely jeho zkušenosti a zážitky z druhé světové války, seznámení se s dělnickým prostředím a vlastní studium marxisticko-leninské literatury, jež ho už před únorem 1948 přivedly do řad členů komunistické strany a pak i k účasti na politických zápasech o socialistický charakter vysoké školy. Svou roli tu sehrála i spolupráce s předválečným komunistou a kulturním pracovníkem Gustavem Riedlem, který v roce 1949 začal na filozofické fakultě přednášet marxisticko-leninskou filozofii. Na češtině se Cetl vždy považoval za žáka především Františka Trávníčka a Franka Wollmana.

Od ukončení svých studií působil Jiří Cetl na brněnské filozofické fakultě, od roku 1970 jako vedoucí katedry, k jejíž konsolidaci podstatně přispěl. V roce 1980 byl jmenován docentem, když jako habilitační práci předložil spis Český pozitivismus. Jeho učebním oborem se staly dějiny filozofie, především předmarxistické, později i marxistické. Ovšem už název jeho habilitačního spisu a dalších publikovaných statí ukazují, že svá badatelská témata, a tím i náměty pro výběrové přednášky nachází i v oblasti filozofického myšlení českého a že se nevyhýbá ani kritickým analýzám současné filozofie nemarxistické. Působení na malé fakultě ho ovšem donutilo přednášet i některé

obory další, dějiny sociálně politického myšlení, vybrané kapitoly z estetiky, vědecký ateismus; v některých obdobích se podílel i na výuce marxismu-leninismu na fakultě lékařské a právnické. Dnes už velká řada absolventů filozofie z filozofické fakulty a občanské nauky z fakulty pedagogické vzpomíná na jeho obsažné, logicky utříděné a formulačně vybroušené přednášky, představující jednoitlivé filozofické osobnosti, směry a proudy v širokých souvislostech společenských i kulturních, na jeho náročné a zajímavé semináře, v nichž Cetl těžil i ze svého vždy vynikajícího přehledu o soudobé literatuře, i na jeho starostlivé vedení diplomových prací. Ve studentech vidí totiž mladší spolupracovníky, kterým se ve škole má dostat nejen věcných a metodických znalostí, ale u nichž se jejich osobním kontaktem s učiteli mají pěstovat především schopnosti k samostatné odborné práci a hluboký vztah k studovanému oboru. I v tom se zračí jeho láska k filozofii, kterou sice nepovažuje za královnu věd, nicméně v ní spatřuje sílu, jež se může významně podílet na formování života jedince i společnosti.

Představu o vědecké činnosti Jiřího Cetla podává následující soupis jeho prací. Jasně ukazuje, že jeho nejvladnějším oborem jsou dějiny filozofie. Je však z něho zřejmé i to, že se neuzavírá ani naléhavým světonázorovým tématům, jež před něho jako marxistického filozofa, angažovaného učitele, stranického funkcionáře a propagandistu klade sám vývoj socialistické společnosti, potřeby a úkoly stranické organizace, školy, katedry. Také tato témata — problémy světového názoru, přežitků a utváření socialistického vědomí, otázky hodnot soudobého člověka apod. —, by měla někdy posláni především příležitostně, chápal jako vážné úkoly filozofické, které je třeba filozoficky formulovat i řešit.

Zkušenosti z dlouholeté výuky předmarxistických dějin filozofie uplatnil publikačně například ve více než stovce hesel (a v redigování všech hesel historickofilozofických) Stručného filozofického slovníku (1966), v přehledu dějin ateismu ve vysokoškolské učebnici vědeckého ateismu (1972) a především ve svém náčrtu Dějiny evropské předmarxistické filozofie (vydaných zatím v podobě skript, 1983). Jde mu v nich o pochopení vnitřní souvislosti filozofického vývoje jako sledu historických typů filozofování, které odpovídají hlavním epochám evropských dějin a vyznačují se jistým základním přesvědčením, pronikajícím všechny filozofie příslušné epochy: tak je antika předpokladem objektivního a racionálního řádu, křesťanský středověk božského řádu, tzv. novověk napětím mezi objektivitou sekularizovaného řádu a jeho konstituováním ze subjektivity.

Zatím nejvýznamnějším publikovaným výsledkem Cetlových historickofilozofických studií je kniha Český pozitivismus. Příspěvek k charakteristice jedné z tradic českého buržoazního myšlení, vydaná ve spisech filozofické fakulty, v Brně 1981. Tuto knihu jsme v našem Sborníku už recenzovali (B 30, 1983), a proto jen připomeneme, že zde autor český pozitivismus zařazuje do širších souvislostí evropského buržoazního myšlení a že líčí jeho postupný vývoj od poslední třetiny 19. století až po jeho pád v epoše socialistických přeměn. Autorovi přitom nejde jen o pohled zpět: klade si i otázku přežitků a „dědictví“ českého pozitivismu v soudobém myšlení a řeší přitom některé aktuální otázky marxisticko-leninské filozofie. Spis je vůbec prvním soustavným zpracováním vývoje českého pozitivismu v naší literatuře a představuje důležitý příspěvek k vytvoření marxisticko-leninských dějin československé filozofie.

Další okruh teoretického zájmu tvoří jeho dosud nesyntetizované statě kritizující tzv. buržoazní antropologismus. Od všeobecných charakteristik této tematické tendence novodobého západního myšlení přechází postupně k analýzám jejich soudobých podob (tzv. postexistencialistický antropologismus) a soustřeďuje se zejména na jeho naturalistickou verzi (tzv. etologická koncepce člověka) a na vymezení naturalismu jako jevu současného myšlení vůbec.

Jiří Cetyl patří dnes k předním československým historikům filozofie. V této souvislosti je třeba připomenout i jeho účast na domácích i zahraničních filozofických konferencích a kongresech, i jeho podíl na organizování našeho filozofického života v orgánech a institucích brněnských i celostátních. Za činnost pedagogickou, vědeckou, politickoorganizační a propagandistickou se mu právem dostalo i několika vyznamenání v rámci fakulty, univerzity i stranických organizací. Při své osobní skromnosti je Jiří Cetyl chápán především jako závazek k další práci. Do dalších let mu přejeme dobré zdraví, mnoho dalších pracovních úspěchů a životní pohodu.

**Redakční rada Sborníku prací filozofické fakulty
Katedra marxisticko-leninské filozofie a logiky**